

GEVOELIGHEID VAN MOSSEN VOOR ZWAVELDIOXIDE

door Henk Greven

Reeds in 1968 wezen bryologen op de gevoeligheid van mossen, met name epifyten, voor zwaveldioxide (Barkman 1969). Barkman stelde toen ondermeer voor om de SO_2 -grenzen voor epifyten experimenteel vast te stellen via begassings- en transplantatieexperimenten om op deze wijze ecologisch onderbouwde luchtverontreinigingskaarten te kunnen maken. Vooral in West-Duitsland (Hackmesser 1980), Engeland (Gilbert 1970) en Japan (Taoda 1973) werd experimenteel bryologisch onderzoek om SO_2 -grenzen te verkennen opgezet.

In Nederland was tot 1987 veel ervaring opgedaan met begassingsonderzoek op land- en tuinbouwgewassen (Posthumus 1983). In 1987 heb ik in het kader van mijn onderzoekproject op het RIN: "Wijzigingen in de Nederlandse mosflora, achterliggende oorzaken en betekenis hiervan voor het natuurbehoud" een eerste serie begassing op mossen uitgevoerd op het Instituut voor Plantenziektkundig Onderzoek te Wageningen. De resultaten van dit onderzoek worden in de volgende tabel weergegeven:

Tabel 1: Optreden van schade aan mossen (vergelende bladtoppen) na resp. 4, 6, 14 en 18 dagen begassen met verschillende concentraties SO_2 .

Vergelende bladtoppen na:	4 dg.	6 dg.	14 dg.	18 dg.
<i>Hypnum cupressiforme</i>	5	3	2	2
<i>Dicranum polysetum</i>	5	5	2	2
<i>Grimmia pulvinata</i>	6	5	2	2
<i>Pleurozium schreberi</i>	8	6	3	3
<i>Atrichum undulatum</i>	8	6	3	3
<i>Campylopus flexuosus</i>	-	6	5	3
<i>Dicranella heteromalla</i>	-	7	6	6
<i>Plagiothecium curvifolium</i>	-	-	8	8
<i>Orthodontium lineare</i>	-	-	-	-
<i>Bryum argenteum</i>	-	-	-	-
<i>Bryum capillare</i>	-	-	-	-